

תוכנית התואר השני בעיצוב אורבני (M.Urb.Des.)

ראש התכנית: ד"ר אלס ורבקל

רכזת התכנית: קרן כהן

טלפונים: 02-5631584

פקס: 02-5631592

סגל הוראה

ד"ר אלס ורבקל

ד"ר אריאל הנדל

פרופ' דוד גוגנהיים

ד"ר חגית זמרוני

אדר' חן פרקש

אדר' יובל יסקי

ד"ר יונתן ונטורה

ד"ר יוסי קליין

פרופ' זאב דרוקמן

אדר' לינור לנקין

פרופ' מייק טרנר

ד"ר נועה הייזלר-רובין

אדר' סנאן עבדל קאדר

אדר' עדי אסיף

אדר' עופר מנור

פרופ' צבי אפרת

אדר' קרן לי בר סיני

ד"ר תמר ברגר

התכנית בעיצוב אורבני בבצלאל, מובילה כפלטפורמה אקדמית לניהול שיח וידע על העיר הישראלית וכחלק מרשת של שיתופי פעולה מקומיים ובינלאומיים. התכנית מהווה צומת תיאורטי ומקצועי לדין בסוגיות עיצוביות ותכנוניות בעיר. התכנית דוגלת במציאות אקדמית ומציעה מגוון קורסים המכשירים את בוגרי התכנית למעצבים אורבניים ולחוקרים בעלי עולם מושגים תיאורטי עדכני, שיתרמו לשיח ולפרקטיקה העירוניים בישראל ובעולם. הלימוד והמחקר התיאורטיים משמשים בסיס ידע לעבודת הסטודיו המהווה שדה מחקר ופעולה חלוציים ומתווי דרך בעיצוב אורבני. עבודת הסטודנטים והמרצים בתכנית מבוססת על יצירת מעורבות אקטיבית של התכנית, הסגל והסטודנטים בחיים העירוניים בישראל בכלל ובירושלים בפרט.

השיח המקומי והבינלאומי על הסביבה הבנויה הניחו את העיר והעירוניות במרכז תשומת הלב, והקונטקסט העירוני הפך להיות מוקד למחקרים רבים בארץ ובעולם. באותה העת, העלייה במודעות החברתית והתסכול ממצב הדיור שהובילו למחאות ברחבי העולם איששו שוב את מרכזיותה של העירוניות בחברה ואת חשיבות העיר, המרחב הציבורי והרחוב. כתוצאה, החיפוש הנמשך אחר צורת חיים בת קיימא וברת השגה העלה באופן חסר תקדים בעת החדשה, את חשיבות העיצוב האורבני היום בארץ ובעולם.

התכנית מבוססת על תחומי ידע מגוונים ובמרכזה זיקה בין לימודי הסטודיו לבין לימודי הקורסים התיאורטיים והמתודולוגיים. הדין והמחקר בתכנית עוסקים בין היתר בסוגיות כגון: המרחב הציבורי בעיר העכשווית, אקולוגיות עירוניות (נוף, סביבה וקיימות), קהילות ואקטיביזם עירוני, התחדשות עירונית, גבולות המטרופוליס, נופים היסטוריים אורבניים, היסטוריה וזיכרון בעיר העכשווית, תבניות חדשניות בארגון העיר ועוד.

מבנה התוכנית

התוכנית מבוססת על שתי חטיבות לימוד ודין עיקריות:

חטיבה 1 - לימודי עיצוב

א. הסטודיו ופרויקט גמר:

בחטיבה זו עוסקים הסטודנטים במשך ארבעה סמסטרים בעיצוב ותכנון סוגיות אורבניות שונות. לימוד זה נעשה מתוך הבנה שלצד המימד הפרופסיונאלי של העשייה, יש משמעות אקדמית הנובעת מתוך עשייה זו.

ב. תשתיות בעיצוב אורבני:

אל לימודי הסטודיו מצורפים מקצועות התמך של תשתית עירונית, איכות הסביבה, כלכלה עירונית, G.I.S ומערכות מיחשוב תלת- ממדיות, תיאוריות ומודלים בארגון העיר, כנושאים המזינים את עבודת הסטודיו באופן שוטף.

חטיבה 2 - תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר

א. לימודים עיוניים

קורסי ליבה (חובה) ובחירה: הקורסים נבחרו בשל הרצון לדון בעיר כתופעה היסטורית תרבותית, חברתית וכלכלית ולעסוק בפרדיגמות התכנוניות שנהגו במאתיים השנים האחרונות.

ב. סמינרים מאפשרים התעמקות בנושאים ממוקדים המהווים חלק מהפן העיוני של הלימוד ועוסקים בנושאים מגוונים כגון ירושלים-כתופעה היסטורית, אוניברסאלית, קונפליקטואלית וכעיר שאיננה שייכת רק לתושביה; העיר המודרנית כתופעה פוליטית, תרבותית וחברתית.

בנוסף, סדרת הרצאות אורח בתחומים מגוונים תינתן אחת לשבועיים וההשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

סיכום מבנה התוכנית

חטיבה 1 - לימודי עיצוב:

סטודיו ופרויקט גמר	24 נ"ז
תשתיות בעיצוב אורבני (Impact & Implementation)	4 נ"ז

חטיבה 2 - תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר

לימודים עיוניים	6 נ"ז
סמינרים	12 נ"ז
סה"כ	<u>46 נ"ז</u>

התכנית שהורחבה מיועדת לאדריכלים ולאדריכלי נוף וכן לבוגרי תואר ראשון בתחומים קשורים כגון: ארכיאולוגיה, תולדות האמנות, עיצוב, גיאוגרפיה, פילוסופיה, היסטוריה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, כלכלה, משפט, לימודי הסביבה וקיימות, בכפוף לעמידה בתנאי סף ובלימודי השלמה.

דרישות ונהלי לימודים

תקופת הלימודים

משך הלימודים, כולל פרויקט גמר או עבודת גמר הינו ארבעה סמסטרים. הלימודים מתקיימים בבית הנסן, רחוב גדליהו אלון 14 ירושלים. הלימודים יתקיימו בימים רביעי ושישי.

היקף הלימודים

הדרישות הלימודיות כוללות 46 נ"ז מתוך 6 נ"ז לפרויקט גמר או עבודת גמר.

דרישות התכנית לקבלת תואר מוסמך בעיצוב אורבני

1. צבירת 46 נקודות זיכוי אקדמיות במסגרת קורסי התוכנית.
2. מילוי סך החובות האקדמיות כפי שנקבעו בקורסי התכנית לרבות השתתפות במהלך השנתיים הראשונות ללימודים בסדרת ההרצאות של התכנית שתיערך אחת לשבועיים-שלושה השתתפות בשנה ב' בסדנת תזה: פרויקט גמר אחת לשבועיים לאורך שנה ב'.
3. עמידה בכל מטלות הקורסים שפורטו לעיל, על פי לוח הזמנים הנדרש על ידי המרצים. דרישות אלה כוללות הכנת ביבליוגרפיה, הגשת עבודות ביניים ועבודות מסכמות בכתב.
- הגשת 2 עבודות בהיקף סמינר מתוך 3 קורסי הסמינר הנלמדים במהלך התכנית (חובת הגשת עבודת סמינר במסגרת סמינר ירושלים + עבודת סמינר נוספת לבחירה ובתאום המרצה).
5. קבלת ציון 75 לפחות בשיעורי הסטודיו וציון ממוצע של 75 לפחות בשאר קורסי התכנית.
6. קבלת ציון ממוצע של 75 לפחות בכלל קורסי התכנית .
7. תשלום מלוא שכר הלימוד ותשלומי החובה האחרים כפי שנקבעו על ידי האקדמיה.
8. החזרת כל הציוד והספרים הנמצאים ברשות הסטודנט והשייכים לאקדמיה.

תנאי מעבר משנה א' לשנה ב'

בסוף שנה א' תבדוק ועדת הציונים את מצבם הלימודי של הסטודנטים. לצורך מעבר משנה א' לשנה ב' בתכנית על כל סטודנט לקבל ציון של 75 לפחות בקורסי הסטודיו, ציון ממוצע של 75 לפחות בשאר הקורסים ולהשלים שני שלישי מחובותיו בחטיבה השנייה בתוכנית - תיאוריה והיסטוריה של תבנית עיר. על בסיס גיליון ציוניו של הסטודנט ועמידתו בדרישות הנ"ל תקבע ועדה אקדמית עליונה את המשך לימודיו. כמו כן בסמכות הועדה במידת הצורך, להמליץ בפני ועדת ההוראה של התכנית להעביר סטודנט לסטטוס "על תנאי" למשך סמסטר אחד בלבד בשנה"ל הבאה ולקבוע תנאי פרטני להמשך לימודיו כגון: דרישה לחזרה על קורסים, הגשת תיק עבודות או קביעת דרישות אקדמיות נוספות מעבר לתכנית הלימודים הרגילה. בתום סמסטר אחד במעמד "על תנאי" תתכנס הועדה מחדש לדון במצב לימודיו של הסטודנט. הועדה תוכל להחליט להסיר סטטוס "על תנאי", להאריכו לסמסטר אחד נוסף או להודיע לסטודנט על הפסקת לימודיו.

ציוני סטודיו

נכשל	0-64
ממשיך על תנאי	65-74
עובר	75-94

מדיניות איחור בהגשת מטלות הקורס

- לא ניתן להגיש באיחור מטלות המוגדרות כמבחן בית, סטודנט שמסיבה כלשהי לא יעמוד במועד הגשת מבחן הבית במועד א' ראשי לגשת למועד ב'.
- עבודות/עבודות סמינר- במקרים חריגים, יש להעביר בקשה להגשה באיחור, על הבקשה להגיע לרכזת התכנית לפני מועד ההגשה בפועל. אישור הבקשה מותנת באישור ועדת ההוראה של התכנית ומרצה הקורס
- הגשה באיחור ללא סיבה חריגה ומוצדקת, מותנת באישור וועדת ההוראה ומרצה הקורס וזו תוביל להורדה בציון של 5 נקודות.
- אי הגשת עבודה בקורס תוביל לרישום מחדש בתשלום בשנת הלימודים העוקבת, במידה וקורס זה לא יתקיים בשנה העוקבת, יהיה על הסטודנט להירשם לקורס אחר ועמוד בדרישות הקורס כשאר הסטודנטים.

מבנה התכנית

שנה א – עבור סטודנטים אשר יחלו לימודיהם בתשע"ו

2 קורסי חובה מבואיים - 4 נ"ז

1 סמינר חובה - 4 נ"ז

1 סמינר בחירה - 4 נ"ז

2 סטודיו חובה - 12 נ"ז

סה"כ 24 נ"ז

הערה: סטודנטים שנה א', אינם מחוייבים ללמוד בשנה א' קורס בחירה, אך יכולים במידה ומעוניינים ללמוד בשנה א' קורס בחירה 1 ולהשלים בשנה ב' קורס בחירה 1 בלבד (במקום 2) תשלום שכ"ל הוא עפ"י מספר הנקודות הנלמדים בפועל באותה שנה

שנה ב – עבור סטודנטים אשר יחלו לימודיהם בתכנית בתשע"ו

1 קורס חובה מבואי - 2 נ"ז

1 סמינר בחירה - 4 נ"ז

2 קורסי בחירה - 4 נ"ז

2 סטודיו חובה - 12 נ"ז

סה"כ 22 נ"ז

שנה ב'- עבור סטודנטים אשר החלו לימודיהם בתשע"ה

2 סמינר בחירה - 8 נ"ז

1 קורס בחירה - 2 נ"ז

2 סטודיו חובה - 12 נ"ז

סה"כ 22 נ"ז

בנוסף, קולקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים וההשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

פירוט הקורסים

שנה א'

לימודי חובה

סמסטר א'

2 נ"ז	ד"ר אדר' אלס ורבקל	1. תשתיות- ניהול וממשק העיר א'- נושאים נבחרים בעיצוב אורבני
2 נ"ז	ד"ר נועה רובין	2. המחשבה התכנונית: התכנון העירוני במאה העשרים
6 נ"ז	אדר' עדי אסיף, ד"ר אדר' אלס ורבקל אדר' חן פרקש	3. סטודיו א: מרחב מרושת כלים גראפיים

בנוסף, קולקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים והשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

סמסטר ב'

4 נ"ז	ד"ר נועה רובין, פרופ' מייק טרנר	1. סמינר ירושלים
6 נ"ז	אדר' קרן לי בר סיני, אדר עופר מנור ד"ר חגית זמרני	2. סטודיו ב' - "ירו-שוליים"- משולי העיר להזדמנות עירונית GIS

בנוסף, קולקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים והשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

שנה א

לימודי בחירה

סמסטר א **סמינר בחירה**

4 נ"ז	אדר' עופר מנור, ד"ר אלס ורבקל	מיפוי שדה העיצוב העירוני
4 נ"ז	ד"ר נועה רובין	צמיחת העיר הישראלית בתקופת המנדט

סמסטר ב' **סמינר בחירה**

4 נ"ז	ד"ר אריאל הנדל	סמינר בחירה: תיאוריה פוליטית ועיר
4 נ"ז	ד"ר תמר ברגר	סמינר בחירה: מרחב הביניים הפרוורי, המקרה הישראלי

סמסטר ב **קורסי בחירה***

סטודנטים משנה א' אינם מחוייבים ללמוד בשנה א' קורסי בחירה, אך יכולים במידה ומעוניינים ללמוד קורס בחירה 1 במסגרת השנה הראשונה ללימודים, כך בשנה ב' יהיה להשלים קורס בחירה נוסף אחד בלבד במקום 2. (תשלום שכר הלימוד נקבע בהתאם למספר הנקודות שאתם לומדים בפועל באותה תכנית בכל שנה)

2 נ"ז	ד"ר תמר ברגר	סוגיות במרחב הישראלי
2 נ"ז	פרופ' זאב דרקומן, פרופ' דוד גוגנהיים	הארכיטקטורה של העיר

פירוט הקורסים

שנה ב'

לימודי חובה - סמסטר א'

1. ניהול וממשק העיר ב' * * יתקיים החל מתשע"ז 2 נ"ז

2. סדנת תזה: פרויקט גמר (שנתי, אחת לשבועיים) ד"ר יוסי קליין, פרופ' מייק טרנר,

ד"ר נועה רובין, ד"ר אלס ורבקל ללא נ"ז

3. סטודיו ג' - טקטיקות עירוניות: משחק במרחב האורבני אדר' קרן לי בר סיני, אדר' חן פרקש
6 נ"ז { יועץ: ד"ר יונתן ונטורה
אדר חן פרקש כלים גראפיים

בנוסף, קולקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים והשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

*סטודנטים הזקוקים להשלמת ניהול וממשק העיר ב' ירשמו לניהול וממשק העיר א' עם אלס ורבקל, סטודנטים הזקוקים להשלמת ניהול וממשק העיר א + ב ירשמו לחלק א' כאשר חלק ב' יועבר במסגרת הנחייה אישית.

לימודי חובה- סמסטר ב'

1. סדנת תזה: פרויקט גמר (שנתי, אחת לשבועיים) ד"ר יוסי קליין, ד"ר נועה רובין,

ד"ר אלס ורבקל ללא נ"ז

2. סטודיו- פרויקט גמר ד"ר אדר' אלס ורבקל, אדר' יובל יסקי,

פרופ' צבי אפרת, אדר' סנאן עבדל קאדר 6 נ"ז

בנוסף, קולקוויום ובו סדרת הרצאות אורח בנושא תרבויות עירוניות תינתן אחת לשבועיים והשתתפות בה חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות (ללא נ"ז).

שנה ב

לימודי בחירה

- סטודנטים אשר החלו לימודיהם בתשע"ה נדרשים לבחור קורס בחירה 1 ו- 2 סמינרי בחירה.
- סטודנטים אשר יחלו לימודיהם בתשע"ו ידרשו לבחור 2 קורסי בחירה ו- 1 סמינר בחירה.
- סטודנטים שהחלו לימודים בתשע"ד / קודם לכן יש לבחור מספר קורסי בחירה בהתאם לנדרש לצורך השלמת התואר.

סמסטר א

סמינר בחירה

4 נ"ז	אדר' עופר מנור, ד"ר אלס ורבקל	מיפוי שדה העיצוב העירוני
4 נ"ז	ד"ר נועה רובין	צמיחת העיר הישראלית בתקופת המנדט

סמסטר ב'

סמינר בחירה

4 נ"ז	ד"ר אריאל הנדל	סמינר בחירה: תיאוריה פוליטית ועיר
4 נ"ז	ד"ר תמר ברגר	סמינר בחירה: המרחב הביניים הפרוורי, המקרה הישראלי

סמסטר ב

קורסי בחירה

2 נ"ז	ד"ר תמר ברגר	סוגיות במרחב הישראלי
2 נ"ז	פרופ' זאב דרקומן, פרופ' דוד גוגנהיים	הארכיטקטורה של העיר

תקצירי הקורסים -שנה א

לימודי חובה

תשתיות- ניהול וממשק העיר א' - נושאים נבחרים בעיצוב אורבני

מסטר א, יום ד' 10.00-11.30, 2 נ"ז

ד"ר אדר' אלס ורבקל

הקורס משרטט מפת דרכים למסלולה של פרויקט אורבני, מתחילת הרעיון ועד אישור התכנית על ידי מוסדות התכנון ובסוף ביצוע הפרויקט. הקורס ניתן ע"י ד"ר אלס ורבקל ואדר' לינור לנקין ומרצים אורחים. ד"ר אלס ורבקל תלמד את החצי הראשון של הקורס המתמקד בתקדימים ומקרי בוחן של תהליכי תכנון דרך פרויקטים עירוניים בעולם, אדר' לינור לנקין תתמקד בנושאי תכנון ארצי ומוסדות התכנון ומרצים אורחים בנושאים כמו כלכלה אורבנית, תכנון תחבורה ציבורית, חקיקה ועוד. הקורס כולל תרגול שיעשה על רקע עבודת הסטודיו של הסטודנט.

המחשבה התכנונית: התכנון העירוני במאה העשרים

מסטר א', יום ד' 12:00-13:30, 2 נ"ז

ד"ר נועה רובין

הקורס יעסוק בהתפתחות התכנון העירוני המודרני תוך התייחסות לתכנון כאל תוצר תרבותי, חברתי ופוליטי המשקף את תקופתו. זהו ניסיון בקריאה מחודשת בתולדות התכנון העירוני המודרני, מתוך מטרה לייצר היסטוריה כוללת, מודעת וביקורתית ומתוך הבנה כי ההיסטוריון (שהוא לרוב, מתכנן בעצמו) משחק תפקיד חשוב בעיצוב הזיכרון והתודעה של הדיסציפלינה. במהלך הקורס נסתמך על החלוקה המקובלת כיום בספרות, לפיה ניכרות בתכנון העירוני המודרני ארבע תקופות עיקריות. בכל תקופה נתחקה אחר רעיונות מרכזיים ודמויות מפתח ונדון בטקסטים תכנוניים בולטים ובתכניות חשובות. נבחן את התפתחות הביקורת על המחשבה התכנונית בתקופות השונות תוך התמקדות בשיח הפוסט-קולוניאלי ותרומתו לתכנון. לסיכום נסקור את הדילמות המרכזיות הניצבות בפני התיאורטיקנים של התכנון היום. במסגרת הקורס יערכו התלמידים הכרות מקיפה עם התפתחות המחשבה התכנונית מראשיתה ועד ימינו ובעיקר ירכשו כלים לשיפוט ביקורתי של הדיסציפלינה, תיאוריה ומעשה. במהלך הקורס יידרשו התלמידים לקרוא לפחות חמישה טקסטים מכוננים, ובסופו, להציג ולנתח טקסט על פי בחירתם.

סטודיו א: מרחב מרושת

סמסטר א', יום ד' 14.00-20.30*, 6 נ"ז

אדר' עדי אסיף, ד"ר אדר' אלס ורבקל

העיר היא ישות אחת בתוך מתווה אזורי רב-שכבתי הניזון (ומזין) מערכת של תשתיות סמויה מהעין ברובה. ההיררכיה בין השתיים (משרת-משורת, תומך-נתמך), כך נראה, מתהפכת לא פעם.

מערך התשתיות נגלה אלינו בעיקר כשהוא כושל 1 – שיטפונות, הפסקות חשמל, פיצוץ צנרת, חסימות כבישים, זיהומי מים – אלו מאותתים לנו על התלות המוחלטת של העיר ברשת הסמויה. רק מעצם סכומי העתק המושקעים בתשתיות השונות (הקמה, פיתוח, שדרוג, אחזקה, בקרה), יש לנו כאדריכלים ומתכננים אחריות להכיר, להבין ואז לתפוס בשתי ידיים את ההזדמנויות (שלעיתים אינן שגרתיות) להתערב בעיר מכיוון אחר. לא כמגיבים אלא כמובילים.

הסטודיו "מרחב מרושת" יבחן את ההקשרים והתלות בין העיר לבין מערכי התשתיות השונים. דרך ניתוח מיזמי תשתיות המקודמים בימים אלו ברשויות התכנון (תוואי רכבות קלות, מיזמי ניקוז אזוריים, מתקני התפלה, צינורות גז, קווי חשמל או תחנות כח, מסילות ברזל, כבישים ומחלפים) והבנת מערכי השיקולים והאינטרסים הפועלים בתחום תכנון התשתיות – נצביע על נקודות הממשק ואופן ההשפעה של עולם זה על העירוניות הישראלית ונציע כיוונים חדשים לפיתוח מערכת יחסים זו באמצעות תרחישי קצה.

כלים גרפיים למתכננים ולמעצבים אורבניים*

סמסטר א, יום ד' 16.00-17.00*, ללא נ"ז (במסגרת שעות הסטודיו)

אדר' חן פרקש

מטרת הסדנא לעודד שימוש יצירתי בכלים גרפיים שונים, הן ככלי תכנוני-עיצובי והן ככלי להצגת ושיתוף מידע תכנוני עשיר ומורכב באמצעים ברורים ומשכנעים. הסדנא תלווה את לימודי הסטודיו, ותקנה לסטודנטים כלים מעשיים להבעה גרפית תוך התמקדות בסוגיות הבאות:

- כיצד לפתח שפה ויזואלית ייחודית המשקפת את מהות הפרוייקט?
- כיצד לספר סיפור מרחבי-תכנוני באופן נהיר ומעניין, המותאם לקהל היעד (הצגה לאדריכלים ולמתכננים למול הצגה לציבור ולמקבלי החלטות)?
- כיצד ליצור אימג' מייצג מרכזי לפרוייקט, המציג את החזון המוצע בתכנון?
- בחירת המדיה והמדיום הנכון להצגת תכנים הנוגעים במרחב: בין מדיה דיגיטלית (מצגות, סרטונים) לדפוס (פוסטרים, חוברות וספרים).
- היכרות עם כלים דיגיטליים חדשים ליצירת והצגת מפות.

* הקורס יתקיים אחת לשבועיים, החל מהשבוע השני לסמסטר

קולוקוויים - תרבויות עירוניות

שנתי, יום ד' 16.00-17.00 - אחת לשבועיים ללא נ"ז

הקולוקוויים השנתי של התוכנית, יפגש אחת לשבועיים ובמהלכו יציגו מרצים ומרצות, מבצלאל אוניברסיטאות בארץ ובחו"ל את עבודתם האחרונה בנושא תרבויות עירוניות.

ההשתתפות חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות.

סמינר ירושלים

סמסטר ב', יום ד' 10.00-13.30, 4 נ"ז

ד"ר נועה רובין, פרופ' מייק טרנר

תקציר הסמינר יפורסם בהמשך

סטודיו ב – "ירו-שוליים" - משולי העיר להזדמנות עירונית- פיתוח אזורי ספר ותשתיות עירוניות כמנוף לצמיחה עירונית

סמסטר ב', יום ד' 14.00-20.30, 6 נ"ז

אדר' קרן לי בר סיני, אדר' עופר מנור

הסטודיו יתמקד באתר עירוני מופר בשולי העיר (urban brownfield), שלו הפוטנציאל להפוך למוקד עירוני משמעותי בעתיד. האתר מציב אתגר תשתיתי, עיצובי ונופי בקנה המידה העירוני, ויאפשר לסטודנטים לפתח התערבות רבת רבדים, הנוגעת בעיצוב המקום והנוף, אך במקביל גם במערכות עירוניות מורכבות. דגש מיוחד יושם על תשתיות עירוניות, על הפוטנציאל שלהם לשמש כמנופי תכנון, פיתוח, עיצוב ושינוי עירוני, ועל תפקידו של המעצב העירוני ביצירת פתרונות המקשרים בין המקומי-שכונתי למערכתי- עירוני.

תשתיות- GIS *

סמסטר ב', יום ד' 16.00-17.00, * ללא נ"ז (במסגרת שעות הסטודיו)

ד"ר חגית זמרוני

הכנת הסטודנטים לשימוש בכלי GIS במערכת ESRI. הכרת ArcMap, ArcCatalog ויישום מידע גיאוגרפי במערכות אלו ושילובו בכלים תלת-ממדיים.

* הקורס יתקיים אחת לשבועיים, בשבוע בו לא יתקיים שיעור תינתן תמיכה וויעוץ במסגרת שעות הסטודיו

פירוט הקורסים -שנה ב

לימודי חובה

ניהול וממשק העיר ב*

*הקורס יתקיים החל מתשע"ז, סטודנטים אשר למדו ניהול וממשק העיר א זקוקים להשלמת ניהול וממשק העיר ב' ירשמו בפועל לניהול וממשק העיר א' עם אלס ורבקל, סטודנטים הנדרשים להשלמת ניהול וממשק העיר א וניהול ממשק העיר ב' ומסיימים לימודים בתשע"ו, ירשמו לניהול וממשק העיר א וילמדו את ניהול וממשק העיר ב' במסגרת הנחייה אישית

הקורס משרטט מפת דרכים למסלולה של פרויקט אורבני, מתחילת הרעיון ועד אישור התכנית על ידי מוסדות התכנון ובסוף ביצוע הפרויקט. הקורס ניתן ע"י ד"ר אלס ורבקל ואדר' לינור לנקין ומרצים אורחים. ד"ר אלס ורבקל תלמד את החצי הראשון של הקורס המתמקד בתקדימים ומקרי בוחן של תהליכי תכנון דרך פרויקטים עירוניים בעולם, אדר' לינור לנקין תתמקד בנושאי תכנון ארצי ומוסדות התכנון ומרצים אורחים בנושאים כמו כלכלה אורבנית, תכנון תחבורה ציבורית, חקיקה ועוד. הקורס כולל תרגול שייעשה על רקע עבודת הסטודיו של הסטודנט.

סדנת תזה פרויקט גמר

שנתי, יום ד' 12.00-13.30 (אחת לשבועיים), לא נ"ז - חלק מלימודי סטודיו פרויקט גמר
ד"ר אלס ורבקל, ד"ר יוסי קליין, פרופ' מייק טרנר, ד"ר נועה רובין

סדנת התזה תכין את עבודת פרויקט הגמר על פי בניית פלטפורמה לדיון דיסציפלינרי על בסיס מחקר. הסדנא תסייע לסטודנטים לבנות נושא המתייחס לתאוריות ודיונים עכשוויים, פרוגרמות עירוניות, אתרים ואזורים עירוניים. הסדנא תיתן בסיס לבניית עמדה קונספטואלית ותכנונית המאתגרת ומחדשת את השיטות הקיימות בתחום. בנוסף, הסדנא תייצר קונטקסט תאורטי לפרויקט הגמר ככלי להסבת תשומת לב לשינויים חברתיים, עירוניים, טכנולוגיים ועוד.

סטודיו ג': טקטיקות עירוניות: משחק במרחב האורבני
מסטר א', יום ד', 14.00-20.30, 6 נ"ז

אדר' קרן לי בר סיני, אדר' חן פרקש

ייעוץ: ד"ר יונן ונטורה

גני המשחקים, הנדמים לנו כחלק טבעי של המרחב העירוני, הם המצאה יחסית חדשה. במאה השמונה עשרה והתשע עשרה שימשו מקומות ריקים בערים למשחקי ילדים. גני משחקים ייעודיים לילדים נתפתחו רשמית בשלהי המהפכה התעשייתית. גם המודעות האנושית לתכנון יעודי לילדים היא מודעות שנתפתחה במאה האחרונה, והתקדמה רבות בעיקר לאחר מלחמת העולם השנייה. יצירת מרחבי משחק למידה וחוויה עבור ילדים אמנם נכנסו למודעות ולהרגלים התכנוניים בעולם, אך לעיתים יש תחושה כי "גן משחקים" הפך להעמדה כזו או אחרת של אותם מתקנים מוכרים בגוונים ובעיצוב מעט שונה. מעטים הם המקומות בהם מאותגרת המהות והחזות של גני המשחקים, או בהם משמשים מרחבים אלו כתשתית עירונית מהותית ומשמעותית. אך כאשר הם עשויים היטב, הופכים גני השעשועים למוקדי משיכה ברמה עירונית ואזורית, ולסימן היכר עירוני ואף בינלאומי. ככאלו, יש להם את היכולת גם לתמוך בצורך הקהילתי והחינוכי, וגם לתרום לפיתוח העירוני של סביבתם.

ירושלים הינה עיר ברוכת ילדים, רבים מהם עניים מאד, ומרחבי שכונתם מוגבלים במקום. ככזו, מרכזי המשחק העירוניים בה הם אף משמעותיים יותר מבכל עיר אחרת בישראל. מאידך- ירושלים הינה עיר של אייקונים דתיים ותרבותיים, והיא מקום שמרחבי המשחק שלו, כמו המרחב הציבורי, יכולים להפוך לדגל ולסמל ולא רק למלא צורך תכנוני סטנדרטי. בכוחם להיות מקור השראה ואבן שואבת- מערך עירוני משמעותי המביא ערך, יופי ושיוכות לשכונות העיר.

הסטודיו יערך בשיתוף עם העירייה ואתנוגרף מומחה, ומטרתו לפתח תכניות מפורטות למספר גני משחקים נבחר בעיר, כאשר כוונת העיריה היא לבצעם בפועל. בפן התאורטי, הסטודיו יבחן את מרחבי המשחק בעיר והקשר ביניהם לסביבה הבנויה בראיה רחבה ורבת תחומים-קהילתית, חינוכית, נופית, עיצובית. בפן המעשי, יפתחו גני משחקים נבחרים כרשת של מרחבי למידה ומשחק משמעותיים בירושלים.

כלים גרפיים למתכננים ולמעצבים אורבניים*
מסטר א, יום ד' 16.00-17.00*, ללא נ"ז (במסגרת שעות הסטודיו)

אד"ר חן פרקש

מטרת הסדנא לעודד שימוש יצירתי בכלים גרפיים שונים, הן ככלי תכנוני-עיצובי והן ככלי להצגת ושיתוף מידע תכנוני עשיר ומורכב באמצעים ברורים ומשכנעים. הסדנא תלווה את לימודי הסטודיו, ותקנה לסטודנטים כלים מעשיים להבעה גרפית תוך התמקדות בסוגיות הבאות:

- כיצד לפתח שפה ויזואלית ייחודית המשקפת את מהות הפרוייקט?
- כיצד לספר סיפור מרחבי- תכנוני באופן נהיר ומעניין, המותאם לקהל היעד (הצגה לאדריכלים ולמתכננים למול הצגה לציבור ולמקבלי החלטות)?
- כיצד ליצור אימג' מייצג מרכזי לפרוייקט, המציג את החזון המוצע בתכנון?
- בחירת המדיה והמדיום הנכון להצגת תכנים הנוגעים במרחב: בין מדיה דיגיטלית (מצגות, סרטונים) לדפוס (פוסטרים, חוברות וספרים).
- היכרות עם כלים דיגיטליים חדשים ליצירת והצגת מפות.

* הקורס יתקיים אחת לשבועיים, החל מהשבוע השני לסמסטר

קולוקוויים- תרבויות עירוניות

שנתי, יום ד' 16.00-17.00- אחת לשבועיים ללא נ"ז

הקולוקוויים השנתי של התוכנית, יפגש אחת לשבועיים ובמהלכו יציגו מרצים ומרצות, מבצלאל אוניברסיטאות בארץ ובחו"ל את עבודתם האחרונה בנושא תרבויות עירוניות.

ההשתתפות חובה על הלומדים במהלך השנתיים הראשונות.

סטודיו- פרויקט גמר

סמסטר ב', יום ד' 14.00-20.30, 6 נ"ז

ד"ר אלס ורבקל, אדר' יובל יסקי, פרופ' צבי אפרת, אדר' סנאן עבדל קאדר

לקראת סוף הלימודים סטודנטים יפתחו פרויקט אורבני מחקרי \ תכנוני על בסיס עמדה טאורתית בתחום העיצוב האורבני. פרויקט הגמר מהווה הזדמנות להגדיר עמדה בהיבט מסוים של תחום עיצוב האורבני. כחלק בלתי נפרד מתהליך העיצוב, הפרויקט יכלול תזה ומחקר, הגדרת האתר, בניית פרוגרמה ויצירת אסטרטגיות וטקטיקות תכנוניות. מטרת הסטודיו תכלולנה פיתוח פרויקט מבניית קונספט ועד תכנון מפורט, מתודולוגיית תכנון המובילה מקונספט לתכנון מפורט, חשיבה עצמאית, בניית עמדה ביקורתית ביחס לסוגיות עכשוויות, בניית שפה תכנונית חדשנית וקוהרנטית ופיתוח שיטות ייצוג ופרזנטציה מתקדמות.

תקצירי הקורסים - שנה א+ ב

לימודי בחירה

מסטר א

סמינר בחירה: מיפוי שדה העיצוב העירוני

מסטר א, יום ו' 09.00-12.15, 4 נ"ז

ד"ר אדר' אלס ורבקל, אדר' עופר מנור

התפתחותו ומיסודו של העיצוב העירוני כדיסציפלינה במהלך החמישים השנים האחרונות התרחש על רקע תהפוכות רבות בגישות ותפיסות עולם במדעי החברה ובשדות העיצוב, שעל שניהם הוא נשען. מתוך כך, עד היום תחום זה נעדר הגדרה מוסכמת ומגובשת, ומצוי במאבק מתמשך ל'תפיסת מקומו' במערך הכוחות הפועלים בגיבוש דמותה של העיר. על רקע זה, הסמינר יתחקה אחר ה'קול הייחודי' של העיצוב העירוני. בחיפוש זה, יעומתו גישות למדניות אל מול סוגיות מעשיות מתוך הפרקטיקום, על בסיס תפיסה שהיזון הדדי ביניהם יקדם את המיפוי של הטריטוריה החמקמקה של העיצוב העירוני.

סמינר בחירה: צמיחת העיר הישראלית בתקופת המנדט

מסטר א, יום ו', 09.00-12.15, 4 נ"ז

ד"ר נועה רובין

עשרות התוכניות העירוניות שהוכנו בפלשתינה המנדטורית בין השנים 1921—1948 אחראיות במידה רבה על עיצובן של ערי ישראל עד ימינו. בשנת 1947, עם תום המנדט הבריטי וההכרזה על הקמתה של מדינת ישראל, היתה המפה העירונית מעוצבת למדי ובה ערים חדשות מתוכננות, ערים שהתפתחו מתוך יישובים חקלאיים, ערים ערביות עתיקות וערים מעורבות. התכניות שיקפו באופן כללי את עמדת המנדט ביחס לארץ ישראל כביתה של אוכלוסייה מקומית מסורתית שיש לטפח, מחד גיסא, וכארץ מאחז אימפריאלית, מאידך גיסא. התכניות אף נתנו ביטוי ליחסי הכוחות שבין שתי האוכלוסיות שהתגוררו בערים: יהודים וערבים. תקופה משמעותית זו בהיסטוריה האורבאנית של ישראל מוזנחת למדי מבחינה מחקרית. חומרי המחקר מפוזרים בין ארכיונים בארץ ובבריטניה ובין ומקוטלגים תחת נושאים שונים ומשונים. חומרים ארכיוניים רבים שנשארו בארץ אבדו ב-1948 ובהמשך. החומר המשני – המחקרי – הקיים נכתב בעיקר מנקודת המבט הישראלית תוך התייחסות כוללת לתרומת התנועה הציונית להתפתחות העירונית המקומית, ולכן רק חלק קטן מהסיפור התגלה עד כה.

מטרת הסמינר היא להכשיר את הסטודנטים למחקר עירוני היסטורי ביקורתי ולהעשיר את הידע בתחום, תוך הרחבת השימוש במקורות התקופה: ארכיונים (לאומיים, עירוניים, פרטיים ואחרים), עיתונות, תעודות אישיות, פרסומים רשמיים, אוספי תמונות ועוד. נסתמך על ספרות משנית (כלומר, מחקרים קיימים) כדי לבחון את מצבן של הערים הקיימות וכדי להכיר את האוכלוסיות הרלוונטיות, ונרחיב את מצאי החומרים הקיימים על ידי הכרת הארכיונים. במקביל, נלמד מן הדיון הביקורתי העוסק בתכנון העירוני בערים פוסט קולוניאליות כדי לשאול שאלות כגון: מי תכנן את ערי הארץ, הישנות והחדשות? אלו סכמות תכנוניות היו נפוצות, ומדוע? עבור מי הוכנו התכניות השונות? מה היה תפקידם של הגופים הציוניים במסגרת שלטון המנדט, ומה היה מקומן של האוכלוסיות המקומיות הקיימות – יהודים וערבים כאחד? כיצד הוגדרה 'מורשת עירונית' בתקופת המנדט, ואיזו מורשת עירונית העמידה תקופת המנדט עד ימינו אנו?

סמסטר ב'

סמינר בחירה- תיאורה פוליטית והעיר*
סמסטר ב', ימי ו' 10.45-14.00, 4 נ"ז

ד"ר אריאל הנדל

***ייתכן ויתקיים באנגלית**

העיר – כרעיון וכמעשה – עמדה במרכז מחשבתם של הוגים פוליטיים רבים, החל באפלטון והפוליס היוונית וכלה בפילוסופיה הנכתבת במקומות שונים בעולם בימים אלה ממש. העיר, בשל הריבוי, המגוון והאופי הפתוח והבלתי נתון מראש המאפיינים אותה, נתפסת כמקומו של "הפוליטי": דהיינו, כאתר המרכזי שבו בני אדם נפגשים, פועלים ויוצרים, מחד גיסא, אך גם כמקום שבו נחשפים המתחים, ההפרדות והעימותים, מאידך גיסא. מטרת הסמינר תהיה להתחקות אחר מקומה של העיר בתיאוריות פילוסופיות-פוליטיות שונות, לעמוד על מקומם של התכנון והעיצוב העירוני כחלק מיצירת המרחב הפוליטי – ולדון, תוך קישור לאירועים אקטואליים, בשאלות של אי-שוויון, של צדק חברתי, של אקטיביזם ושל שינוי.

סמינר בחירה - מרחב הביניים הפרוורי, המקרה הישראלי

סמסטר ב', ימי ו' 10.45-14.00, 4 נ"ז

ד"ר תמר ברגר

דיון באחת מן התופעות המרחביות העיקריות של זמננו, הנוכחת נוכחות משמעותית מאז המחצית השניה של המאה ה-20. חלקו הראשון של הקורס יעסוק בתופעת הפרוור הכללית וחלקו האחר יתמקד במקרה הישראלי. הפרוור יבחן מנקודת מבט רב-תחומית, על היבטיו התכנוניים, החברתיים-כלכליים, הפוליטיים והתרבותיים. נבחן את ההיסטוריה של התופעה, את טיפוס המרחב שהיא מייצרת, את מקורותיה האידיאולוגיים ואת השפעתה על תחומי מחיה אחרים. במהלך הסמסטר יבחרו הסטודנטים מקרה או תמה שאותם יחקרו ויצגו את ממצאיהם בכיתה.

הערה: סטודנטים שנה א', אינם מחוייבים ללמוד בשנה א' קורס בחירה, אך יכולים במידה ומעוניינים ללמוד בשנה א' קורס בחירה 1 ולהשלים בשנה ב' קורס בחירה 1 בלבד (במקום 2) תשלום שכ"ל הוא עפ"י מספר הנקודות הנלמדים בפועל באותה שנה

קורס בחירה- הארכיטקטורה של העיר

סמסטר ב', יום ו', 09.00-10.30, 2 נ"ז

פרופ' זאב דרוקמן, פרופ' דוד גוגנהיים

הקורס יפעל כסדנא רעיונית ויעסוק בדיון רחב וחסר פניות במשמעויות השונות של ההתערבות הכרוכה במעשה היומיומי, המובן מאליו לכאורה, של העשייה התכנונית- אדריכלית הכרוכה בפיתוח ובגדילה מתמדת של הסביבה העירונית.

זאת מתוך התמודדות אמיתית, כנה ונוקבת עם נושא התפתחות העיר המודרנית, נושא המציב אתגרים מורכבים בעלי אספקטים החורגים הרבה מעבר למעשה התכנוני הקונקרטי, הסדנא תבקש לדון באפשרותה של העיר לגדול פנימה אל תוך עצמה, כתנאי הכרחי להישרדותה בקונטקסט סביבתי מורכב, כשברקע מערכת אקולוגית פגועה, מסגרת חברתית מתפוררת ומשאבים הולכים ואוזלים של קרקע ואוצרות טבע.

אפשרות העיר לגדול פנימה אל תוך עצמה, תידון בסדנא לא כאפשרות טכנית, אלא כאפשרות פואטית, התרה באמצעות מושגי יסוד תרבותיים אחר מרחב פרשנות אשר יכול, אך לא בהכרח, לפתוח הזדמנות לאיתור ויצירה של מרחב אורבאני קונקרטי, שיאפשר פיתוח בר- קיימא, אשר לא יכלה בדרך את המשאבים הטבעיים והאנושיים, מחיר שפיתוח זה כרוך בו כיום.

אופן הפעולה בסדנא: הנחת הנחות יסוד מתוך זיהוי ייחודי של מרכיבים שונים במצב העירוני, בניסיון להעמיד תנאים קיומיים ליכולתה של העיר לגדול פנימה ולא החוצה, תוך פריצת גבולותיה הפנימיים, הפיזיים והמנטאליים.

המטרה: יצירת מרחב למחשבה עבור האדם באשר הוא, בין אם הוא נוטל חלק כמקבל החלטות או כמתכנן, או בין אם לאו, באשר למצב האנושי סביבתי לו הוא שותף.

מעבר להתייחסות הכללית לעיר כעיר היא תתייחס לשני מרכיבים משמעותיים בספקטרום הישראלי - מהכפרות אל העירונית במגזר הערבי

- המלצת אונסק"ו משנת 2011 Historic Urban Landscape - בהתייחס למרקמים ההיסטוריים הרבים בערים בישראל

קורס בחירה- סוגיות במרחב הישראלי

סמסטר ב', יום ו', 10.30-09.00, 2 נ"ז

ד"ר תמר ברגר

דיון בכמה מתמות היסוד של המרחב הישראלי מנקודת המבט הבינתחומית של לימודי התרבות. בין הנושאים: מרחב וזהות, תפיסת הקרקע, נוף מקומי, מערכת התכנון, גבולות, מרכז ופריפריה, המרחב הבטחוני וצורות מגורים. דרך הדיון יעלו גם ההיסטוריה של המרחב הישראלי ותהליך היווצרותו. נקודת המוצא של הקורס היא תפיסתו של המרחב כתופעה מיוצרת, פועל יוצא של אידיאולוגיה, יחסי כוח, פרקטיקות ופרשנויות, והתבוננות בו הן כייצוג והן כמכונן של מציאות. הנושאים יוצגו בהקשריהם הלוקליים – הן אלה הישראליים הכלליים והן אלה המרחביים הספציפיים – וגם בזיקותיהם הכלליות. הדיון בכל נושא ילווה בקריאה של טקסט ויומחש בעזרת ייצוגים אסתטיים מגוונים (אדריכליים, ספרותיים, קולנועיים, צילומיים וכד').